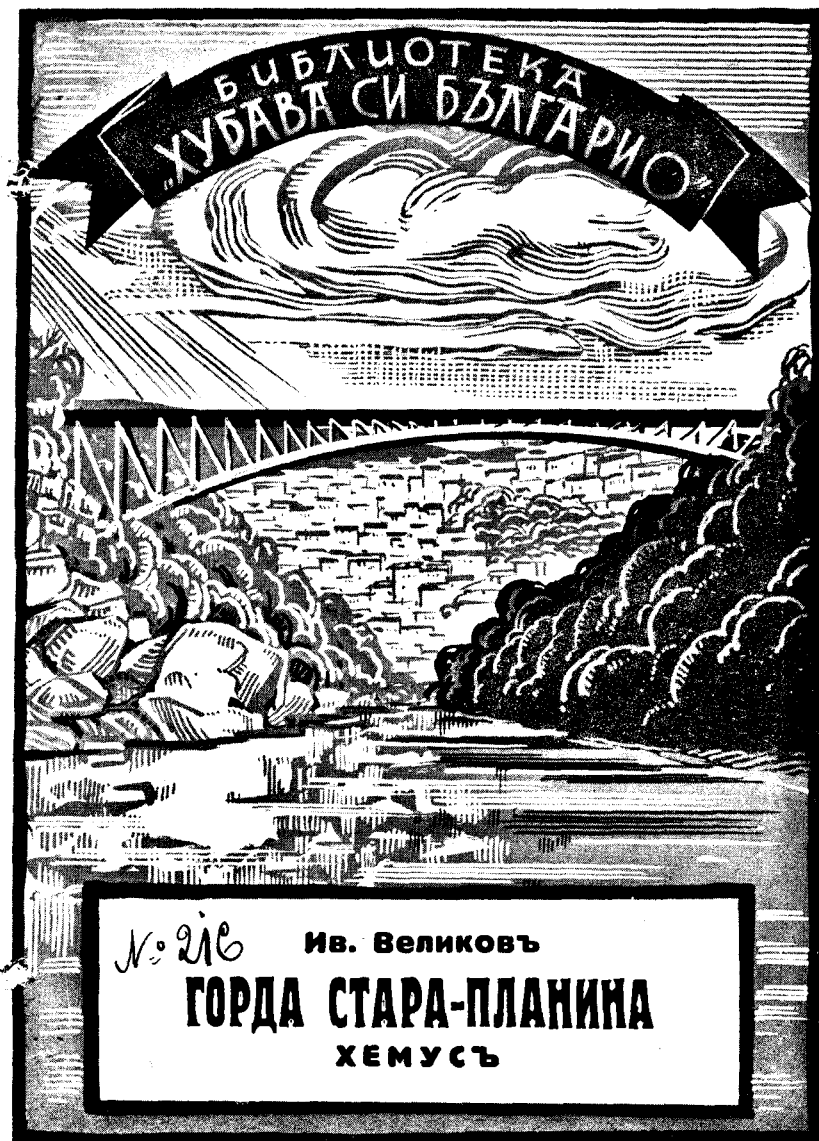

№ 216

Ив. Великовъ

ГОРДА СТАРА-ПЛАНИНА

ХЕМУСЪ

БИБЛИОТЕКА
ХУБАВА СИ БЪЛГАРИЙО

ИЛЮСТРОВАНО ГЕОГРАФСКО ЧЕТИВО ЗА ДЕЦА ОТЪ 10—14 ГОДИНИ

ИВ. ВЕЛИКОВЪ
БИВШЪ ОБРАЗЦОВЪ УЧИТЕЛЪ

ГОРДА СТАРА-ПЛАНИНА

ПЪРВО ИЗДАНИЕ СЪ 7 ИЛЮСТРАЦИИ

ХЕМУСЪ

А. Д. ЗА КНИГОПЕЧАТАНЕ И ИЗДАТЕЛСТВО — СОФИЯ

ПЕЧАТНИЦА Р. МЛАДЕНОВЪ — СОФИЯ

Горда Стара-планина.

Нашето отечество е малко, но земята му е много хубава. Когато пжтуваме изъ нея, ние виждаме, че се редуватъ голѣми равнини, високи планини, зелени полета и красиви хълмове. Презъ равнинитѣ, полетата и долинитѣ текатъ, извиватъ се и шумятъ сладководни рѣки, заобиколени съ кичести върби и високи елхи. Пролѣтъ и лѣте, тѣ сж населени съ сладкопойни птички. Равнинитѣ, полетата, долинитѣ и хълмоветѣ сж украсени съ ниви, ливади, лозя и пасбища. Много отъ хълмоветѣ сж покрити съ зелени джбрави. А въ планинитѣ се издигатъ високи и вѣковни дървета. Отъ тамъ извиратъ много рѣки и потоци, които напояватъ долинитѣ и лжкитѣ и каратъ безброй воденици и тепавици. Изъ планинитѣ и близу до тѣхъ, покрай рѣкитѣ, се простиратъ равни мѣста, отъ които едни сж засадени съ овощни градини, а други разработени и засѣяни съ царевица или пшеница. А пасбищата отъ пролѣтъ до късна есенъ, сж оживени отъ стада и черди.

Зиме планинитѣ сж негостоприемни. Дебелитъ снѣгове не позволяватъ да се ходи

изъ тѣхъ. Но лѣте, тѣ сж много привлекателни. Зеленитѣ гори и полянки, студениѣ извори и потоци, сладкитѣ пѣсни на славеитѣ и чистиятъ въздухъ мамятъ и стари и млади. Който не е билъ въ нѣкоя наша планина, той не знае колко хубаво, колко приятно е тамъ! Честитѣ е онзи, който е посетилъ нѣкоя наша планина! А който не е можалъ да стори това трѣбва да чете разказчета за нашитѣ планини и равнини.

Ние ще разкажемъ сега за най-дългата и най-прочутата наша планина. **Стара-планина** започва отъ северо-западната граница на нашето отечество, при **р. Тимокъ**, и свръшва на изтокъ при **Черно-море**. Дълга е около 600 километра, а широка срѣдно 30 клм. Виждаме я когато пжтуваме по желѣзницитѣ отъ Варна за София, отъ София за Пловдивъ или за Стара-Загора. Високитѣ ѣ върхове винаги се бѣлѣятъ.

Стара-планина раздѣля нашето отечество на две части: **Северна и Южна България**. Който е ходилъ въ тѣзи две части на България и е прекаралъ тамъ зиме или есенъ е забелязалъ голѣма разлика. Въ Северна България е студено. Остри, студени вѣтрове духатъ отъ къмъ северъ и северо-изтокъ и смръзватъ всичко. Напротивъ, въ **Южна**

България е топло, меко и рѣдко се задържатъ снѣгове. Причина за тази голѣма разлика е Стара-планина. Тя не позволява на студенитѣ вѣтрове да преминаватъ въ Южна България.

Ако трѣгнемъ отъ началото на Стара-планина, отъ р. Тимокъ, и пѣтуваме покрай нея, най-напредъ отъ къмъ северната страна до Черно-море, а после отъ къмъ южната страна отъ Черно-море пакъ до Тимокъ, ще забележимъ голѣма разлика. Северната страна на планината е гориста. Покрай нея се простиратъ много по-низки планини, между които има плодородни долини и много малки и голѣми рѣки. Южната страна е по-гола и на много мѣста стрѣмна. Дълбокиѣ долове сж пълни съ камъни. Голѣмитѣ порои ги свличатъ въ равнитѣ мѣста и повреждатъ нивитѣ и градинитѣ. Отъ нѣколко години насамъ това зло е намалѣло. Държавнитѣ лесничеи сж наредили да се залесяватъ оголенитѣ планински мѣста, особено тамъ гдето пороитѣ свличатъ камъни. На много мѣста сж се развили гѣсти изкуствени гори. Дърветата имъ сж пустнали дълбоки корени въ земята и не позволяватъ да се свличатъ почвата и камънитѣ.

Ако пѣтуваме надъ Стара-планина съ

аеропланъ, отъ р. Тимокъ до носъ **Емене** (при Черно-море), ще видимъ много ясно, че тя се раздѣля на три части, които се различаватъ една отъ друга. Отъ р. Тимокъ до Арабаконашкия проходъ, Стара-планина върви отъ северозападъ къмъ югоизтокъ. Тазй часть се казва **Западна Стара-планина**. Тя прилича на джга, вжтрешната часть на която е обърната къмъ р. Дунавъ. Севернитѣ ѣ склонове сж стрѣмни, прорѣзани съ много долини, изъ които протичатъ нѣколко малки и по-голѣми рѣки — всичкитѣ притоци на р. Дунавъ. Тазй часть на Стара-планина е покрита съ букови и борови гори. Южната часть на Западна Стара-планина е по-полегата и на повече мѣста гола.

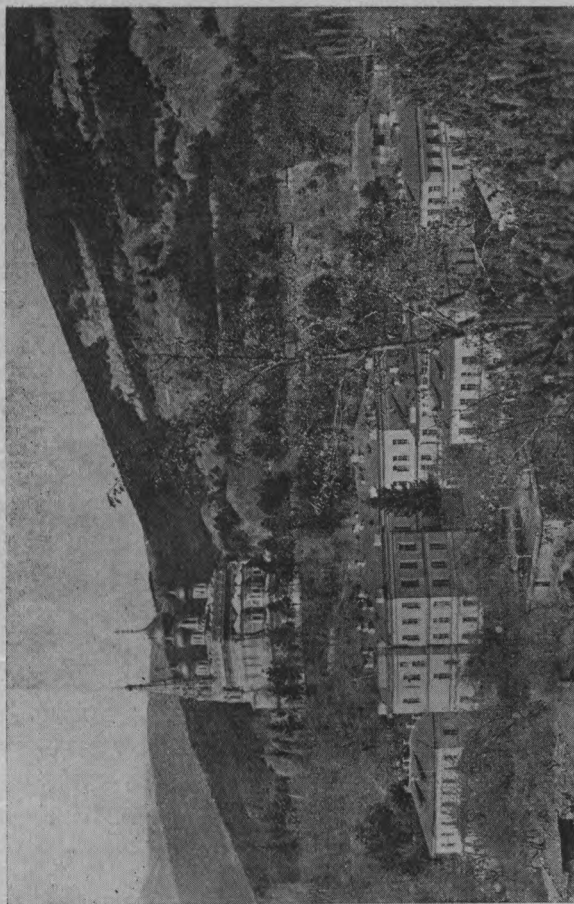
Много сж красиви севернитѣ склонове и поли на тазй часть на Стара-планина. Пролѣтъ, лѣте и есенъ тамъ шумятъ пѣнливи потоци и рѣки, пѣятъ и прехвъркватъ различни птици. Изъ тѣснитѣ клисури се крять зелени полянки, които сж оживени отъ стада и добитѣци. Между планината и високитѣ ридове, които се намиратъ на северъ, се гушатъ плодородни котловини и долини. Една отъ плодороднитѣ котловини е **Берковската**. Тя е запазена добре отъ студенитѣ северни вѣтрове. Въ нея има хубави лозя,

малини и кестени. Въздухътъ е много чистъ и приятенъ, затова лѣте тамъ ходятъ много хора отъ други градове, даже и отъ други държави, на курортъ. Добро курортно мѣсто е и историческото село **Чипровецъ**. По на изтокъ се намиратъ Вършецкитѣ топли минерални бани. Тамъ сж построени много хотели и здания за хората, които ходятъ да се лѣкуватъ и да дишатъ чистъ въздухъ. Покрай р. Искъръ Западна Стара-планина се разтила на широко и достига гр. Враца.

Който е обикалялъ тази частъ на Стара-планина, е останалъ много доволенъ още отъ три нѣща. Първото сж **Бѣлоградчишкитѣ скали**. Нашиятъ писателъ А. Страшимировъ, които обходилъ тѣзи скали и ги е описалъ много добре казва, че тѣ сж чудни и по красоти нѣматъ равни на себе си. Тѣзи скали заематъ едно пространство отъ 200 кв. клм. Дължината имъ е 35 клм., а ширина 5—6 клм. Нѣкжде височината имъ достига 150 м. Червенѣятъ се отдалечъ и така сж очертани, че образуватъ разни човѣшки фигури и разни животни (мечки, орли, бухали, плѣхове, жаби и др.). Всѣки желае да види тѣзи живописни скали. И чужденцитѣ идатъ да имъ се любуватъ. Нѣкои отъ тѣхъ казватъ, че никжде другаде нѣма толкова красиви скали.

Второто нѣщо, което очудва и задоволява всѣки човѣкъ, който отиде тамъ е, върхътъ **Комъ**. Този връхъ прилича на голѣма пирамида, която, сякашъ, е забита въ планината близу до **гр. Берковица**. Той е гористъ отъ къмъ северната страна. Горната и южната му части сж поляни, покрити съ сочни треви. Тамъ пасатъ на воля гойни стада. Когато по върха нѣма мъгли гледката е чудесна. Който има щастието да излѣзе тамъ, съ мжка се раздѣля. На северъ се виждатъ тъмно-зелени бърда, хълмове и долини, които се сливатъ съ далечната Ромънска земя. Отъ тамъ се виждатъ Ломското и Орѣховското равнища, Бѣлоградчишкото и Врачанското полета и цѣлото корито на Искѣра и Дунава. На западъ се виждатъ сръбскитѣ планини и плодородното Пиротско поле. На изтокъ се вижда продължението на Стара-планина съ най-разнообразни извивки. А на югъ се простира красивото Софийско поле съ лжкатушния Искѣръ и планинитѣ Витоша, Люлинъ, Рила, Руй, па даже и Родопитѣ.

Третото красиво нѣщо е **Петроханския**, или **Гинцкия проходъ**. Лѣте той привлича любителитѣ на природнитѣ красоти. По него-

Шипчанския манастиръ.

вата дължина отъ 44 км. се срещатъ и редуватъ гжсти гори, зелени полянки, букови, брѣзови и борови горички. Знае се, че преди да бждатъ построени желѣзницитѣ всички планински проходи сж играли много важна роля, като мѣста за съобщения. Особено голѣма роля е игралъ Петроханския проходъ. Той е свързвалъ Северо-западна България съ София. Пжтницитѣ, които сж пжтували отъ други държави, съ параходъ, по Дунава до гр. Ломъ, сж отивали за София или за другъ градъ въ Южна България, презъ този проходъ. Лѣте пжтуването презъ него било приятно, обаче, зиме то е било трудно, рискувано и страшно. За облекчение на пжтницитѣ тамъ е било построено още презъ време на турското робство здание, наречено по-после спасителенъ домъ. Въ него тѣ отпочивали, вземали подкрепително, нахранвали се, а даже и преспивали. Сега търговци не пжтуватъ презъ този проходъ. Обаче туристи и други любители на природнитѣ красоти, презъ лѣтнитѣ дни, непрекжснато ходятъ тамъ. Тѣ отпочиватъ въ ново здание, което е наето отъ добри хора.

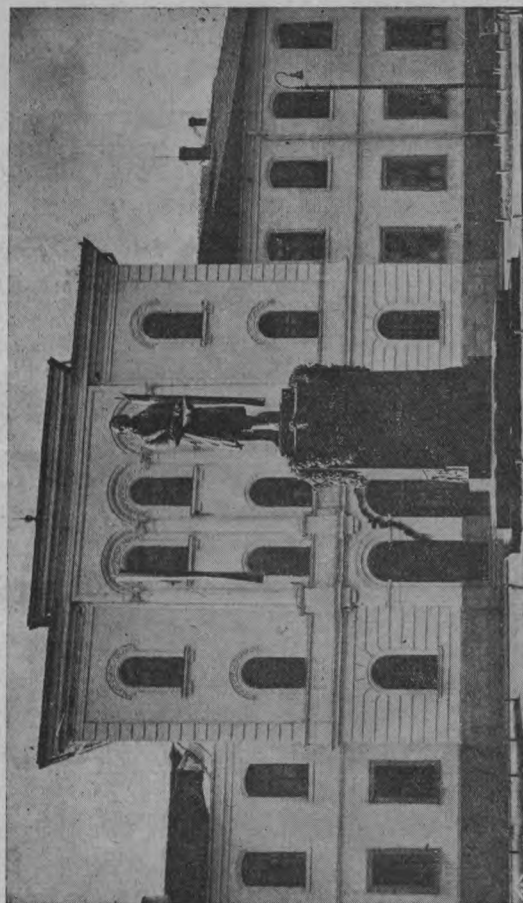
* * *

Когато пжтуваме съ трена отъ София за Северна България, ние се радваме на Со-

фийското поле. Още повече се радваме, когато изминемъ станция Курило и навлѣземъ въ Стара-планина. Тренътъ върви и се извива покрай р. Искъръ, която сякашъ прорѣзва Стара-планина, пжтува презъ долини и равнини и се влива въ р. Дунавъ. Отъ дветѣ страни се издигатъ къмъ небето грамадни височини, сипеи и скали. По върховетѣ се влачатъ сиви мъгли, които достигатъ облацитѣ. Колкото повече навлизаме въ пролома, толкова повече хубости се откриватъ. А когато тренътъ влѣзе въ нѣкой тунелъ страхъ ни обзема. Тунелитѣ сж 22.

На изтокъ отъ пролома е Арабаконашкия проходъ. Отъ тамъ започва Срѣдна Стара-планина. Отначало тя е доста разтлана. Колкото отива по на изтокъ, толкова повече се стѣснява и става по-висока. Заредяватъ се единъ следъ другъ върховетѣ **Веженъ**, **Амбарица** и най-високия **Юмрукъ-чалъ**. Следъ това идватъ по-низкитѣ върхове **Мара-гидикъ**, **Каделии**, **Св. Никола** и др. Така планината постепенно се снишава и достига до **Желѣзнитѣ врата (Демиръ капия)**, надъ Сливенъ. Ако пжтуваме сѣ по билото на Срѣдна Стара-планина, отъ Арабаконашкия проходъ до Желѣзнитѣ врата, ще останемъ поразени отъ чудно хуба-

вата гледка. Билото и южната част на планината сж покрити съ тревн, а нѣкжде сж стрѣмни сипеи или скали. На много мѣста има дълбоки урви, въ които се бѣлѣятъ вѣчни снѣгове. Рѣдко върховетъ Амбарица и Юмрукъ-чалъ сж безъ мъгли, вѣтрове и дъждове, или снѣгове. Когато се случи ясно и тихо, отъ тамъ и отъ другитъ върхове, гледката е великолепна. Къмъ югъ сж Пирдопското поле, Карловската, Казанлъшката и други долини, които приличатъ на тепсии, прорѣзани съ бързотечещи рѣки. На северъ, чакъ до темето, планината е покрита съ гжсти букови гори. Надолу въ дълбочинитъ подъ скалитъ изъ гжсталацитъ шуртятъ малки и голѣми поточета. По-надолу започватъ джбовитъ гори, а въ политъ — лещаци, орѣхи и др. Още по-нататкъ се издигатъ по-низки успоредни ридове, отдѣлени единъ отъ другъ съ рѣки и по-голѣми потоци. Тѣзи потоци и рѣки напояватъ плодородни долини и лжки, които трудолюбивитъ българи, **балканджии**, сж преобърнали на ниви, овощни градини и изкуствени ливади. Колкото повече се отдалечаватъ, толкова повече тѣзи ридове ставатъ по-низки и се губятъ въ синевината. Изъ долинитъ и по хълмоветъ се гушатъ селата и колибитъ

Габрово. Априловската гимназия и паметника на В. Е. Априловъ.

на чисто българското планинско население. Малко земеделие и овощарство, повече скотовъдство и дърводелие или дърварство и вжглищарство, ето главните занаяти, от които това население се прехранва. Пролѣтъ, лѣте и есень тѣзи долини, хълмове и рѣтлини сж оживени отъ стадата, отъ звѣнциѣ по тѣхъ, и отъ кавалитѣ на пастиритѣ.

Чистата вода, свежиятъ въздухъ, дѣхътъ на горскитѣ дървета и приятната миризма на тревитѣ и цвѣтята и изобилнитѣ плодове действуватъ много добре върху организма на слабитѣ хора, особено на децата и юношитѣ. Разбрали това, много семейства отъ градоветѣ прекарватъ лѣтото въ севернитѣ предпланини на Стара-планина. Освенъ това учителитѣ и училищнитѣ настоятелства изпращатъ слаботѣлеснитѣ ученици отъ градоветѣ да лѣтуватъ въ планинскитѣ мѣста на Сръдна Стара-планина.

Казахме по-горе, че най-високиятъ връхъ на Сръдна, а сжщо така и на цѣлата Стара-планина е **Юмрукъ-чалъ** (2373 м.). Мнозина желаятъ да се изкачатъ на него и отъ тамъ да разгледатъ България, ала малцина сж щастливи да сторятъ това. Пжтуването до тамъ е много трудно. Ако успѣемъ да излѣземъ тамъ не винаги може да се види

нѣщо. Обикновено вѣятъ силни вѣтрове и преминаватъ гжсти мъгли. Случи ли се пѣкъ ясно и тихо време картината е неописуема. Надъ насъ е синьото небе. Близу подъ насъ гърмятъ водопади. На югъ виждаме Сръдна-гора, Тракийското поле, Пловдивъ дори и Родопитѣ. На северъ се простиратъ необятни Дунавската и Румънската равнини.

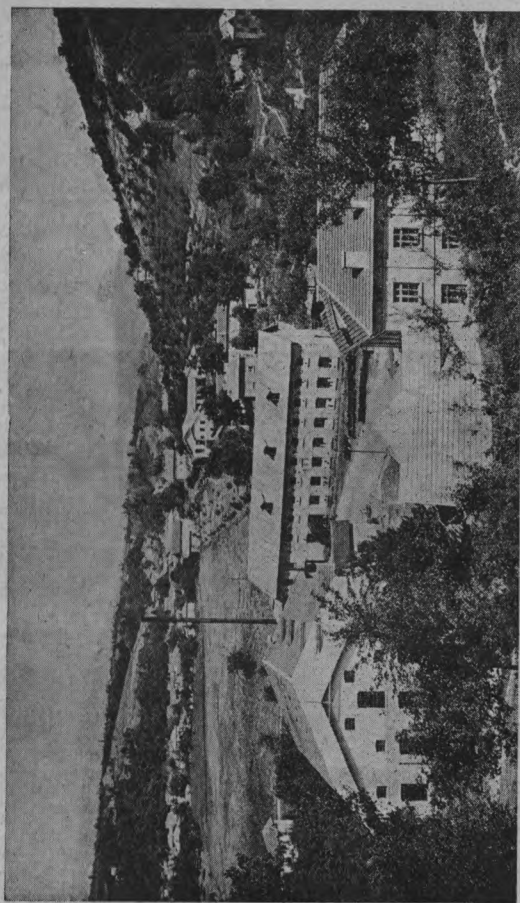
Много по-гостоприменъ е върха **Кадем-лии**. Отъ тамъ се виждатъ много добре Карловската и Казанлъшката долини и севернитѣ предпланини на Стара-планина съ много заселища.

Въ тази частъ на Стара-планина има много проходи. Нѣкои отъ тѣхъ сж тѣсни пжтеки, по които минаватъ туристи и пжтници отъ близкитѣ заселища отъ дветѣ страни на планината. Обаче, два отъ тѣхъ и сега непрекъснато се преминаватъ отъ пжтници съ коли и автомобили. Тѣ сж Арабаконашкия и Шипченския. По първия се пжтува отъ Ботевградъ и Етрополе за София и обратно. Отъ Орхане (Ботевъ градъ) се пжтува за прохода презъ много красива клисура. Навлиза се въ планината по равенъ, заобиколенъ съ букови гори, пжтъ. После пжтътъ извива нагоре. Когато излѣзете на върха виждате Софийското поле, а до него

се синѣ Витоша. Шипченскиятъ проходъ е украсенъ съ отлично шосе, по което пѣтуването съ автомобилъ е много приятно. Пѣтувайки отъ Габрово, преминаваме красиви мѣстности. Изкачимъ ли се на върха св. Никола предъ насъ се разкрива плодородната Тунджанска долина. Не по-малко приятно е пѣтуването по линията Горна-Орѣховица—Трѣвна—Борушица. Отъ Горна-Орѣховица тренътъ пѣтува покрай Янтра, Дрѣновската и Трѣвненската рѣки. Отъ китната Трѣвна желѣзницата напуска хубавитѣ лѣжки край рѣката и постепенно се издига нагоре. Стига до гара **Плачковица**, отлично мѣсто за лѣтуване. Отъ тамъ започва сѣщинската планинска желѣзница съ красиви завои, осморка, тунели, голѣми пропасти, които свиватъ сърдцето, но и красиви мѣстности, които радватъ душата. Следъ като лѣжкатуши по различни посоки, покрай складове съ каменни вжглища и каменовжглени мини, тренътъ спира при гара **Кръстецъ**, водораздѣлното било на планината. Следъ кратка почивка се спуща надолу и стига до **Борушица**.

* * *

Началото на източна Стара-планина не е много интересно. То започва, както казахме по-горе, отъ Желѣзнитѣ врата. Отъ тамъ пла-

Габрово. Текстилна фабрика „Тройца“.

нината се снишава и раздѣля на три части. Началото на южната частъ, която отстои северо-източно отъ гр. Сливенъ, е много живописно и се нарича Синитѣ камъни. Тамъ се издигатъ грамадни скали. Южната частъ на Синитѣ скали е гола, а северната покрита съ едри вѣковни гори, отъ кждето извираатъ буйно-пѣнливи рѣкички. Водата на една отъ тѣзи рѣки е каптирана и съ водопроводи е преведена за водоснабдяване източната частъ на гр. Сливенъ и на казармитѣ. Отъ върховетѣ на „Синитѣ камъни“ се откриватъ далечни хоризонти; виждатъ се Странджа, Одринъ, и подраздѣленията на планината. Южниятъ клонъ на източна Стара-планина завършва въ видъ на низки ридове при гр. **Месемврия (Несебъръ)**. Срѣдниятъ клонъ колкото отива къмъ Черно море, толкова по-вече се снишава. Рѣка **Луда Камчия** го дѣли на две части. Източниятъ клонъ се казва **Емине-балканъ**. Близу при гр. Котелъ е Котленската планина, а на изтокъ отъ нея е Върбишката планина.

Гр. Котелъ е разположенъ въ красиво, но неплодородно мѣсто. Презъ време на робството той е игралъ важна роля за запазването на българския народъ. Отъ тамъ сж излѣзли най-първитѣ и най-добритѣ ратници.

за нашето просвѣщение, духовно и политическо освобождение — **Софроний Врачански, Д-ръ П. Беронъ, Н. Бозвели, Раковски** и др. Днесъ той е западналъ градецъ, съ 3176 жители.

Въ тази частъ на Стара-планина е забележителна мѣстността **Лонгоза**. Тя се намира въ долното течение на р. Камчия. Обхваща около 52,855 декара. Покрита е съ дебели брѣстове, осени, тукъ-таме джбъ, а къмъ западната частъ — съ тополи. Тамъ нѣма високи планини и шумни водопади, обаче и той има свои хубости. Когато се раздвижи морето натрупва много пѣськъ и заприщва гърлото на рѣката. Тя събира водитѣ си и изпълня цѣлата мѣстность. Грамаднитѣ дървета се оглеждатъ въ тихата вода. Когато морето утихне, водитѣ на Камчия пакъ си пробиватъ пжтъ. Водата се изтича въ морето.

Пролѣтъ, когато се топятъ снѣговетѣ и придойде рѣката, водитѣ ѝ се разливатъ, завзематъ голѣмо пространство и цѣлата мѣстность се обръща на море, срѣдъ което се издигатъ високи дървета. Тогава можемъ да се качимъ на лодка и да се разходиме 7—8 километра между високитѣ и гладки брѣстове, да спимъ въ нѣкоя лодка подъ

дебелитѣ сѣнки на кавацитѣ и др. и се увѣ-
ряваме, че Лонгозѣтъ има хубости.

Нощуването, обаче, тамъ е много тежко. Лѣте хвърчатъ много комари, които не оста-
вятъ спокойни нито хората, нито животнитѣ.

* * *

Стара-планина има голѣми заслуги за запазване на нашия родъ и езикъ. Презъ време на най-тежкитѣ изпитания на българитѣ, когато и турци и гърци сж ги преслед-
вали, тѣ сж намирали покой въ нейнитѣ гори и пазви. Сжщо така тамъ сж лѣтували хайдутитѣ, които съ пушка въ ржка сж оти-
вали въ нея и сж търсѣли моментъ да отмѣстятъ на онѣзи, които сж ограбвали имотитѣ имъ или отнемали живота и честѣта на близкитѣ имъ. Тамъ сж прекарвали и зиме и лѣте легендарнитѣ борци за нашето освобождение. Изъ нея сж се скитали Раков-
ски, Левски, Панайотъ Хитовъ и много други дейци за нашата свобода.

Днесъ ние виждаме, че на много мѣста изъ политѣ, долинитѣ и скрититѣ мѣста на Стара-планина се намиратъ много манастири. Ние сега не ги ценимъ. А тѣ сж играли голѣма роля за запазването на нашитѣ чер-
ковни книги и на нашия езикъ. Сжщо така тамъ сж се учили млади българи и отъ

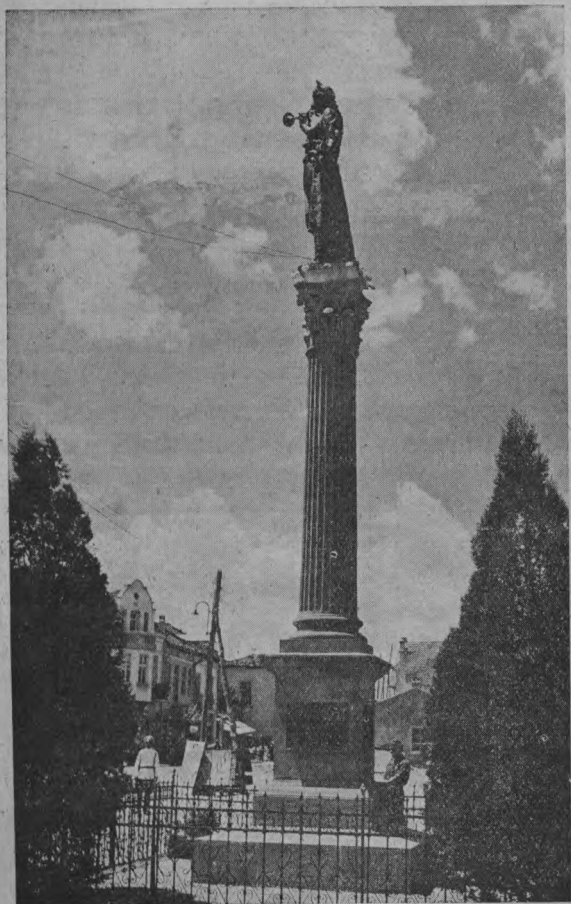
тамъ сж тръгвали по села и градове да будятъ поробенитѣ си братя. Сега ние сме свободни. Манастиритѣ не изпълняватъ тази голѣма роля. Но тѣ пакъ сж много ценни за насъ. Тѣ сж украшение на планината. Тамъ намиратъ подслонъ пѣтници и любители на природата. Тамъ лѣтуватъ хиляди слаби деца и възрастни и дишатъ прѣсния въздухъ на дивната Стара-планина.

Ами какво да кажемъ за величавитѣ борби, които сж се развили по височинитѣ на Стара-планина, за свободата на българския народъ! Кой не си спомня върха Бузлуджа, кждето нашиятъ безстрашенъ герой Хаджи Димитъръ, съ нѣколко вѣрни другари, влѣзълъ въ отчаена борба съ многобройнитѣ турски войски и баши-бозуци и на 21 юлий (старъ стилъ) 1868 година загиналъ мъченически? А кой не си спомня за неравната борба, която шепа български опълченци подкрепени отъ руси, сж водили срещу турскитѣ редовни войски на върха св. Никола презъ днитѣ 11, 12 и 13 августъ 1877 година за **спасението** на българското племе. Само на подобно планинско мѣсто, съ толкова малко хора, е могълъ да бжде задържахъ прохода и отблъснатъ неприятеля. Днесъ на Св. Никола, наредъ съ старитѣ

надгробни кръстове и паметници, се издига величественъ паметникъ, който напомня за самоотвержената борба на нашитъ опълченци и служи за назидание на младитъ поколѣния.

Но Стара-планина е имала и продължава да има значение за икономическия животъ, за поминъка на нашия народъ. Земедѣлието, скотовѣдството и малката индустрия въ нашитъ подбалкански градчета, главнитъ огнища на свободата, зависѣха отъ тази планина, отъ нейнитъ бързотечни потоци и рѣки. Безъ водната сила на Старо-планинскитъ рѣки не биха се развили домашната индустрия за прежди и шаеци, а сжщо така и занаятчийската индустрия — гайтанджилъка, тъкачеството, кожарството и др., които не само даваха поминъкъ на българското население преди освобождението, но повдигаха духа му за просвѣта и свобода, като даваха възможность да се откризатъ училища и читалища.

Значението на Стара-планина за поминъка и икономическия животъ на населението е голѣмо и днесъ. Помислете си какво бихме правили за отопление и строителни материали, ако нѣмаше горитъ на тази планина! А какво би станало съ зеленчуковитъ градини, мелницитъ, фабриkitъ и др., ако липсваха сто-

Паметникъ на Свободата — Севлиево.

тицитѣ малки и голѣми рѣки, които изви-
ратъ отъ Стара-планина!

Но, деца днесъ, когато отидемъ въ
Стара-планина, наредъ съ радостта, мжка
ни обхваща. Да, защото виждаме какъ отъ
година на година горитѣ по стрѣмнитѣ
мѣста се изсичатъ или нарочно изгарятъ.
Оставатъ голи ридове. Влагата намалява.
Водитѣ свличатъ камъни, трупатъ ги въ
долинитѣ и унищожаватъ посѣвитѣ. Съ
това природата наказва жестоко всички, които
не пазятъ нейнитѣ богатства и хубости, уни-
щожаватъ кичеститѣ зеленолиствени лесове.
Тѣ не разбиратъ каква вреда нанасятъ на
себе си и на държавата, като я каратъ да
харчи много пари за залесяване и за борба
противъ разрушенията на пороитѣ. Съ това
неразумно и безразборно изсичане, тѣ всѣка
година пропждатъ по едно оплодотвори-
телно облаче, унищожаватъ по едно влажно
кжтче, пресушаватъ по едно изворче, или
цѣла рѣкичка, прогонватъ рой славейчета.
А тръгнемъ ли изъ нѣкоя букова или дж-
бова гора ще видимъ колко много дървета,
свалени отъ брадва или отъ вѣтроветѣ,
гниятъ! Чудно ли е тогава защо водитѣ на
рѣкитѣ, които извираатъ отъ Стара-планина,
отъ година на година намаляватъ, а лѣте
почти пресъхватъ!

Трѣбва да се тури край на това зло. За да стане това трѣбва държавата да нареди строгъ контролъ. Никой да не сече нищо отъ горитѣ въ Стара-планина безъ разрешение. Освенъ това да се нареди всѣко оголѣно мѣсто, особено хълмоветѣ и ридоветѣ, да бжде залесявано. За да не гниятъ сваленитѣ отъ вѣтроветѣ дървета, а сжщо за прибирането на горскитѣ дървета, по теченията на рѣкитѣ, да се построятъ тѣснолинейки. Само така ще се запазятъ хубоститѣ на Стара-планина, само така тя ще продължава да ни носи богатства и полза. Само така ще изпитваме наслада, когато я посещаваме.

Радостно е, че мнозина ече схващатъ нуждата отъ пазенето на горитѣ. Наредъ съ горскитѣ власти, които сж натоварени да взематъ всички мѣрки за пазенето на горитѣ, туриститѣ доброволно сж се заловили съ тази работа. Тѣ иматъ дружества (клубове) за юноши и възрастни въ всѣки градъ и въ по-голѣмитѣ села. Всичкитѣ обикалятъ горскитѣ планински мѣста и полагатъ голѣми грижи за запазването на сегашнитѣ гори и за залесяването на голитѣ мѣста. Обичята си къмъ горитѣ и планинитѣ тѣ изразяватъ чрезъ построяването на хубави хижи (пла-

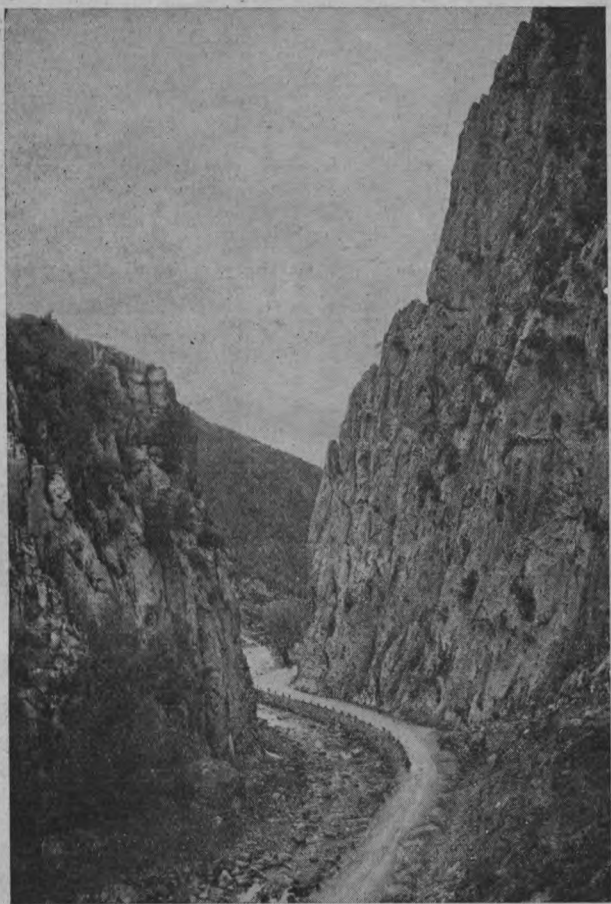
нински къщи). Съ собствени средства, те строят такива и привличат любители на горите и планините. Въ Стара-планина има доста хижи. Най-добре уредена, на най-красиво място и с метеорологическа станция (наблюдателница) е хижа „Росица — Мазалатъ“. На югъ отъ нея е в. Мазалатъ, а на северъ извира р. Росица. Изгледите отъ нея сж великолепни.

* * *

Въ северните поли и долини на Стара-планина се намиратъ малки градове. Най-на западъ, въ красива котловина е **гр. Берковица** съ 6098 жители. Населението му се занимава съ земедѣлие и дребни занаяти. При града има кариери за мряморъ. Тамъ вирѣятъ кестени и малини. Въ красива мѣстностъ е студентското лѣтовище.

Въ полите на Врачанския балканъ се намира **гр. Враца**. Има 16,477 жители. Областенъ градъ е съ мъжка и девическа гимназии. Въ него има добъръ паметникъ на Хр. Ботевъ, който е загиналъ въ околността на „Вола“, за нашата свобода. Въ околността му вирѣятъ добре лозята и черниците, Ето защо тамъ сж развити лозарството и копринарството.

При централната линия, гдето се отдѣля желѣзопътната линия Враца—Видинъ, се

Враца. Прохода „Вратцата“.

намира селото **Мездра**, много живъ търговски центъръ.

Своге е красиво селце въ Стара-планина, кждето лѣтуватъ Софиянци. На северо-западъ отъ Своге е **Искрецкиятъ държавенъ санаториумъ**.

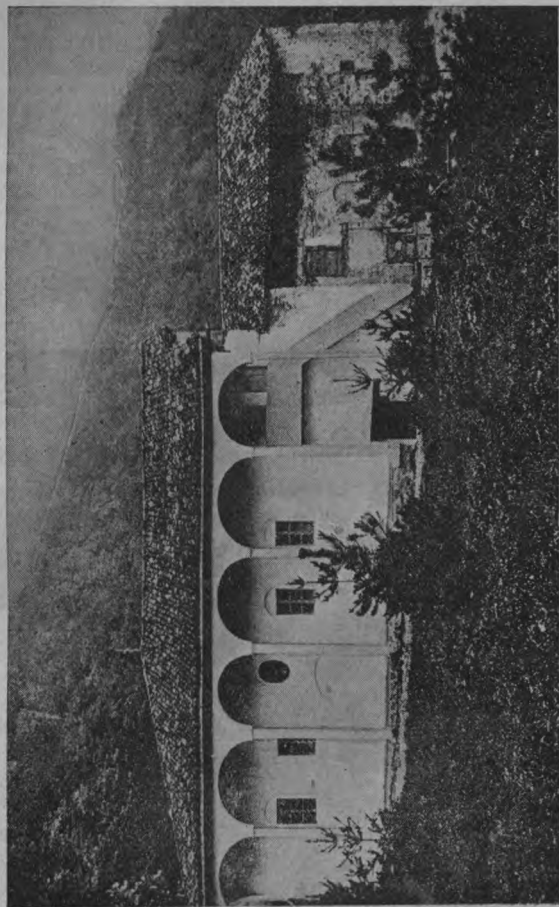
На пѣтя за Арабаконашкия проходъ, въ красива котловина, се намира **гр. Орхане** (Ботевградъ) съ 4946 жители. Тамъ има девическо земеделско-домакинско училище. Произвежда храни, млѣчни произведения и пашкули.

Гр. Етрополе се намира на р. Малтъкъ Искъръ. Населението му се занимава съ скотовѣдство, дърводѣлие и земедѣлие. Има 2,462 жители.

Гр. Тетевенъ е курортенъ градъ, съ 3968 жители. Населението се занимава съ скотовѣдство, кожарство и дърводѣлие.

Троянъ е разположенъ въ началото на Троянския проходъ. Тамъ сж развити грънчарството, овощарството, дърводѣлството и кожарството. Въ околността му се намиратъ Троянския манастиръ и санаториумъ за гърдоболни. Жителитѣ му възлизатъ на 4297 души.

Ловечъ се намира въ живописна околностъ, окичена съ лозя и овощни градини. Населението му се занимава съ лозарство,

Исторически храмъ Св. 40 мъченици въ гр. Търново.

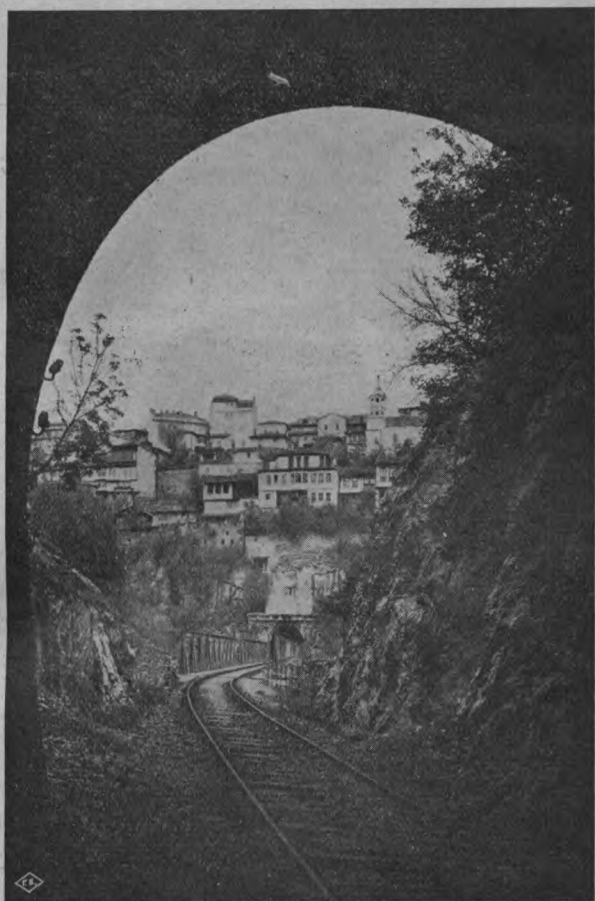
кожарство, млѣкарство и др. занаяти. Има 9465 жители.

Севлиево се намира въ плодородна котловина. При него тече р. Росица. Тамъ е развито лозарството, озоварството и скотовѣдството. Жителитѣ му сж 9082 души.

Габрово, съ 13,818 жители се намира на р. Янтра. Той е градъ съ развита индустрия. Тамъ се намира първата българска гимназия, открита преди 102 години, съ срѣдствата на Василий Априловъ, търговецъ въ Русия (гр. Одеса).

Дрѣново и Трѣвна сж малки градове. Въ първия има фабрика за вагони, а въ втория — за платове. При първия се намира историческия Дрѣновски манастиръ, кждето презъ пролѣтъта на 1876 г. се сражавала четата на Бачо Киро и Попъ Харитонъ. Трѣвна е добро курортно мѣсто. Дрѣново има 2865 жители, а Трѣвна 2976.

Търново е стара българска столица, разположенъ на чудни височини при р. Янтра. Жителитѣ му сж 14,100 души. Нѣма другъ градъ въ България съ такова чудно мѣстоположение. Подъ него има тунелъ, кждето върви желѣзницата. До скоро той бѣше окруженъ градъ. Тамъ има мъжка, девическа и търговска гимназии. Има и фабрики за

Търново. Тунела подъ града.

конци, макарони, брашно, бира и др. Близу при града е историческия **Преображенски манастиръ**. Въ Трапезица и Царевецъ личатъ развалинитъ на старитъ църкви и палати. Въ града има остатъци отъ стари църкви (св. 40 мъченици, св. Димитъръ и др.).

Елена е красиво планинско градче съ стари къщи, които свидетелствуватъ за добро състояние въ миналото. Той е роденъ градъ на Иларионъ Макариополски, Стоянъ Михайловски и др. Въ околнитъ колиби е развито овощарството. Има 2648 жители.

Омортагъ (Османъ Пазаръ) е центъръ на Герловската котловина и Тузлука, съ 3845 жители.

Преславъ е земеделски и лозарски центъръ. Намира се при развалинитъ на старата българска столица. Жителитъ му сж 4068 души. Въ **Ески-Джумая** (Търговище) е развито земеделието, лозарството и градинарството. Презъ м. май тамъ става голѣмъ панаиръ. Този градъ има 10,421 жители. Той се увеличава и напредва. За това помагатъ плодородната мѣстность и желѣзницата. Който пропжтува изъ севернитъ предпланини на Стара-планина остава учуденъ отъ живота, който кипи тамъ.

БИБЛИОТЕКА „ХУБАВА СИ БЪЛГАРИО“

Илюстровани брошури съ географско увлекателно четиво за деца отъ 10 — 14 години.

Редакторъ ИВАНЪ ВЕЛИКОВЪ

бившъ образецъ учителъ.

Библиотеката е разрешена отъ М-вото на народното просвѣщение съ № 25684 отъ 1 октомврий 1937 год.

Библ. „Хубава си България“ има за задача: Да обогати и затвърди знанията по отечествена география на децата отъ школната възраст; да внуши на младия читателъ, че нашата хубава земя винаги щедро дарява онѣзи свои чада, които я обичатъ и разумо и честно използватъ нейнитѣ природни блага: поля, рѣки, гори, планини, морета и подземни богатства.

Особено полезна ще бжде за ученицитѣ отъ четвъртитѣ отдѣления, защото тя обхваща цѣлия програменъ материалъ по географски отдѣлъ на отечествознанието.

Отпечатани сж: 1. ГОРДА СТАРА-ПЛАНИНА; 2. ТИХЪ БЪЛЪ ДУНАВЪ; 3. ДУНАВСКА РАВНИНА; 4. ЧЕРНО МОРЕ И ГРАДОВЕ КРАЙ НЕГО; 5. ВИТОША И СОФИЙСКО ПОЛЕ; 6. ПЕРНИКЪ, ДУПНИЦА, КЮСТЕНДИЛЪ; 7. РИЛА ПЛАНИНА; 8. ПИРИНЪ ПЛАНИНА; 9. РОДОПИТЪ; 10. СРЪДНА ГОРА; 11. ТРАКИЙСКА РАВНИНА.

Всѣка книжка струва 3 лв.